

Innovatsion Yondashuv Asosida Bolalarini Dekorativ Rasm Chizishga O'rgatishning Didaktik Ahamiyati

Boltaboyev Azizbek Xasanboy o'g'li

Namangan davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Abduqaxarova Xushro'ybegim Shezodjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Tasviriy faoliyat maktab yoshidagi bolalarni har tomonlama tarbiyalashda katta ahamiyatga egadir. Tasviriy faoliyat bolalarni ongli tomondan tarbiyalashda katta ahamiyat kasb etadi. Birorta predmetni chizish yoki yasash uchun albatta u bilan oldindan tanishish yoki kuzatib chiqish, uning shakli, katta-kichikligini, qismlarning joylashishi, rangini bilish kerak bo'ladi. Bu jarayonda ko'rish, sezish, qo'l harakatlari ishtirok etmay qolmaydi.

Kalit so'zlar: Predmet, proporsional, simmetrik, applikasiya, dekorativ, estetik, sezgi.

Sinfda har bir o'tkaziladigan mashg'ulotlarda bolalarni mustaqil ishlashga, qo'l muskullarini rivojlantirishga o'rgatib borish zarur. O'qituvchi har bir o'tkaziladigan mashg'ulotiga ijodiy yondashgan holda va o'z mahoratini ishga solgan holda yangilik yarata olishlari lozim. Bolalar ilk yosh guruhidan boshlab, tayyorlov guruhigacha ish jarayonlari oddiydan murakkabga qarab boradi.

Buning uchun o'tkaziladigan mashg'ulotlarda ayniqsa tasviriy faoliyat, rasm, applikasiya, loy ishlarini yaratishda amaliy ish fanining ahamiyati kattadir.

Dekorativ rasm chizish. tasviriy faoliyatning boshqa turlari kabi bolada estetik tuyg'uni rivojlantiradi. Bolalarni xalq amaliy san'ati namunalari bilan tanishtirishda tarbiyachi vatanparvarlik ruhini shu san'at asarlarini yaratayotgan odamlarning mehnatiga hurmat kabi tuyg'ular tarbiyalanadi.

Dekorativ rasm chizish quyidagi umumiy vazifalarni o'z ichiga oladi:

- ✓ naqshning turlicha shakllarini bog'liq holda kompozitsion hisni shakllantirish;
- ✓ rang qobiliyatlarini rivojlantirish;
- ✓ xalq amaliy san'atining stillarining farqlashga va ularning alohida elementlarini bolalarning o'z ijodida foydalanishga o'rgatish;
- ✓ qalam va mo'yqalam bilan chizishning texnik ko'nikmalarini mustahkamlash.

Bolalarni dekorativ rasm chizishga o'rgatishda tarbiyachi ularda naqsh komponentlarining o'zaro bog'liqligini, rangini, kompozitsiyasini shakl elementini ko'rishga o'rgatadi. Dekorativ rasm chizishda rang qobiliyatining rivojlanishi asosiy masala bo'lib hisoblanadi.

Bolalarda rasm chizish ko'nikmasi asosan og'zaki nutq orqali amalga oshiriladi. Masalan: bola bironta qiz, uy rasmlarini chizib, unga kichik ertak ham to'qishi mumkin. Ma'lum maqsadli rasm bolaga ko'rsatilayotganda aniq maqsadga ega bo'lishi kerak. Bola ko'rsatilayotgan rasmni ko'rib chiza oladi. Bolalarga ishlangan rasmlar namunasi ko'rsatib quyidagilarga alohida e'tibor berishlarini eslatish kerak. Masalan: predmetlarning proporsional, simmetrik joylanganligi uylar,

daraxtlar, samolyotning parvoz qilayotganini chizdirish orqali bolalarda tahlil-sintez usulidan foydalanish muhimdir.

Yuqorida qayd qilinganidek, quyidagilarga ahamiyat berish kerak:

1. Mavzuning mazmuni aniq bo'lishiga.
2. Obyektlar orasidagi bog'lanishga.
3. Ma'lum maqsadga yo'naltirilgan mavzu bo'lishiga e'tibor berish kerak.

Bu yoshdagi bolalarga rangli qalamlar berilib maqsad aytiladi. Masalan, bola ko'k rangda-o'tlarni, havo rangda-suv, sariq rangda-qum ko'rinishida tasvirlay oladilar. Bunda albatta tarbiyachining bilimdonligi katta mahorat talab qiladi.

Rasm chizish, loydan buyumlar yasash va applikasiya - bu tasviriy faoliyat turlari bo'lib, ularning asosiy vazifasi tevarak-atrofni obrazli aks ettirish hisoblanadi. Masalan, yozuvchining she'ri va rassomning asari. Tasviriy faoliyat maktab yoshidagi bolalarni har tomonlama tarbiyalashda katta ahamiyatga egadir. Tasviriy faoliyat bolalarni ongli tomondan tarbiyalashda katta ahamiyat kasb etadi. Birorta predmetni chizish yoki yasash uchun albatta u bilan oldindan tanishish yoki kuzatib chiqish, uning shakli, katta-kichikligini, qismlarning joylashishi, rangini bilish kerak bo'ladi. Bu jarayonda ko'rish, sezish, qo'l harakatlari ishtirok etmay qolmaydi. Bolalar predmet va hodisalarni kuzatish va ko'rib chiqish jarayonida predmetni katta-kichik guruhlarga bo'lib, uning shaklini o'zgartirib, rangini turli-tumanligi bilan tasvirlaydilar. Shuningdek, tasviriy faoliyat jarayonida bolalar turli xil material (qog'oz, bo'r, bo'yoqlar) bilan ularning o'ziga xos xususiyatlari, ular bilan ishlash texnikasi bilan tanishadilar, bu esa bolalarning aqlan o'sishiga sabab bo'ladi. Tasviriy faoliyat jarayonida bolalarda fikr yuritish operatsiyalari (tahlil, sintez, taqqoslash umumlashtirish)ning rivojlanishiga imkon beradi, bu, o'z navbatida, bolalarning oqilona o'sishiga olib keladi. Bu jarayonda bolalarning nutqi rivojlanadi. Sensor tarbiyani amalga oshirishda tasviriy faoliyatning ahamiyati katta. Chunki bolalar predmetlar bilan uzviy bog'lanadilar, ularning o'ziga xos sifatleri, shakli, rangi bilan, katta-kichikligi bilan tanishadilar, ularning farqini, o'xshashligini aniqlaydilar, bu esa bolalarni sensor tarbiyalashga, ko'rgazmali, obrazli fikr yuritishga imkon beradi. Tasviriy faoliyat bolalarni axloqiy jihatdan tarbiyalaydi. Chunki bolalar o'z ishlarida bizning hayotimizda, jamiyatda bo'layotgan voqea-hodisalarni aks ettiradilar, ulardan mamnun bo'ladilar, hayajonlanadilar.

Tasviriy faoliyat jarayonida bolalarda irodaning sifatleri boshlagan ishini oxiriga yetkazish, oldiga maqsad qo'yib, o'shani bajarishga tomon intilish, qiyinchiliklarni yengish, o'rtoqlariga yordamlashish kabi xususiyatlar tarbiyalanadi. Jamoa ishini yaratish jarayonida bolalarda bir-biriga yordam, kelishib ishlash kabi sifatlar tarbiyalanadi. Bolalarda, ishni baholash jarayonida, bolalarni o'rtoqlarining ishiga nisbatan real munosabatda bo'lish, to'g'ri baholash, o'z ishidan va o'rtoqlarining ishidan xursand bo'lish kabi axloqiy sifatlar tarbiyalanadi. Tasviriy faoliyat bu bolalarni o'z oldiga qo'ygan maqsadlarini bajarishda tinmay mehnat qilishga undovchi faoliyat hisoblanadi. Bolalarda mehnat ko'nikmalarini o'stirish, tarbiyalash kerak, faqat navbatchilik orqali ba'zi bolalarda emas, balki, har bir bolada.

Tasviriy faoliyat bolalarga estetik tarbiya berishning asosiy vositasi hisoblanadi. Har bir predmetning katta-kichikligini, rangini, shaklini, fazoda joylashishini ajratish, bu estetik sezgining bo'laklari hisoblanadi. Bolalarda estetik sezgining rivojlanishi - bu rangi, ritmi, proportsiyani chuqurroq sezish bilan bog'liqdir. Bolalar rangni, shaklni, uning xilma-xilligini sezsa yoki his etsa, u shunchalik ranglar aralashmasining xilma-xilligidan zavq oladi, bahramand bo'ladi. Bolalarda estetik sezgining rivojlanishi, ularda predmetga va uning ba'zi sifatlariga nisbatan estetik baho berishga o'rganadilar. Ularda tasviriy san'at asarlarini tushunishga, ularga nisbatan his-tuyg'uni, munosabatni tarbiyalaydi. Tasviriy faoliyat bolalarda badiiy-ijodiy o'stirishda muhim rol egallaydi. Bolaning badiiy ijodiy o'sishi bu obrazli fikr yuritish, estetik idrok etishni va obraz yaratishda zarur bo'lgan malaka, ko'nikmalarni egallash hisoblanadi. Masalan, tabiatga yoki istirohat bog'iga sayr, kuz faslida sayohat uyushtirish. Tarbiyachi bolalarni predmet yoki tevarak-atrofni kuzatishda paydo

bo‘luvchi estetik his-tuyg‘u orqali, tevarak-atrofga, kishilar mehnatiga to‘g‘ri baho berish, vatanga nisbatan muhabbat kabi sifatlarni tarbiyalash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O‘. Abdullaev. Rangshunoslik.Darslik. –T: “Innovatsiya-Ziyo”, 2022.14-b.
2. Abdusalomov, U. S., & Boltaboyev, A. (2020). GENERAL CHARACTERISTICS OF THE MILITARY COMMITTEES OF THE ARMED FORCES OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. *Экономика и социум*, (12 (79)), 10-13.
3. Boltaboyev A. BO ‘LAJAK O ‘QITUVCHINING KASBIY-PEDAGOGIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISH SHART-SHAROITLARI //INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE on the topic:“Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions”. – 2023. – T. 1. – №. 01.
4. Boltaboyev, Azizbek. "In pointing natyurmort it's working methods and peculiarities." *The American Journal of Applied sciences* (2021).
5. Boltaboyev A. Color Relationships in Paintings //CENTRAL ASIAN JOURNAL OF ARTS AND DESIGN. – 2023.
6. Boltaboyev A. O‘QUV JARYONIDA QALAMCHIZGI VA QORALAMALARNI BAJARISHDA TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLATNIRISH TEXNALOGIYASI //Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi. – 2023. – №. 7. – C. 553-559.
7. Boltaboyev A. Tasviriy san'at darslarida talabalarning o'quv jarayonida qoramalar bajarish texnikalari //Жамият ва инновациялар–Общество и инновации–Society and innovations. – 2023.
8. Xasanboy o‘g‘li B. A. TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK QOBILYATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI //Gospodarka i Innowacje. – 2024. – T. 43. – C. 114-117.
9. Hasanboy o‘g‘li B. A. et al. METHODS OF USING MODERN TECHNOLOGIES OF TEACHING IN PRIMARY SCHOOLS //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2021. – T. 9. – №. 12. – C. 960-963.
10. Boltaboev A. HEORETICAL BASIS OF THE DEVELOPMENT OF THE SPATIAL PERSPECTIVE IMAGERY IN THE PERFORMANCE OF PENCIL AND DRAFT IN THE PROCESS OF STUDENT EDUCATIONAL PROCESS //Solution of social problems in management and economy. – 2023. – T. 2. – №. 2. – C. 12-17.
11. Boltaboyev, A. (2023). O‘QUV JARYONIDA QALAMCHIZGI VA QORALAMALARNI BAJARISHDA TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLATNIRISH TEXNALOGIYASI. *Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi*, (7), 553-559.
12. Xasanboy o‘g‘li, B. A. (2024). TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK QOBILYATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. *Gospodarka i Innowacje.*, 43, 114-117.